

Open brief aan Louise Gunning

Amsterdam, 16 december 2013

Geachte mevrouw Gunning,

De aanleiding voor dit aan u gerichte schrijven wordt gevormd door berichtgeving in de recente nummers van Folia Magazine (nummer 12, 27 november) en de Folia nieuwsbrief (27 november). Drie berichten zijn me danig in het verkeerde keelgat geschoten, terwijl de diepere achtergronden van mijn schrijven me al zo'n twee jaar bezig houden. Het gaat over de megalomane en slecht onderbouwde fusieplannen voor de bèta-faculteiten in Amsterdam. De teksten waarop ik me baseer heb ik als bijlage aan het einde van dit schrijven opgenomen.

U hebt de conclusies van het ASVA onderzoek, waaruit bleek dat een grote meerderheid van de studenten de fusie niet wenselijk vindt, gekritiseerd vanwege het zogenaamd geringe aantal geënquêteerden. Ik heb de berekeningen van de ASVA onderzoekers zelfstandig uitgevoerd en kwam tot dezelfde resultaten als zij. Deze betroffen betrouwbaarheidsintervallen en bij het berekenen van deze intervallen wordt de steekproefomvang (het aantal geënquêteerden) volledig in rekening gebracht. Het gaat dus niet aan om op dit punt het onderzoek als niet relevant af te doen.

Ergerlijker is de houding die hieraan ten grondslag lijkt te liggen, ik speculeer nu, een houding die me veel vaker en veel eerder is opgevallen tijdens de discussies over een mogelijke AFS. Argumenten (goede en gefundeerde) tegen de fusie worden te vaak geringschattend afgedaan, terwijl de argumenten voor een fusie breed uitgemeten worden, zelfs als daar een onvolkomen onderbouwing voor geleverd wordt. Het geheel heeft veel weg van een voortdurend vasthouden aan een voortdenderende trein, zelfs als die regelrecht op koers ligt naar een afgrond.

Nog ergerlijker is dat argumenten voor een fusie in voorkomende gevallen bezijden de waarheid zijn. In het bijzonder heb ik hier de bewering op het oog dat een fusie een wens van de wetenschappers zelf is. Dit is in zijn algemeenheid beslist onwaar. Zeker, er zijn voorstanders onder de wetenschappers te vinden, met name onder de fysici. Dit laatste is niet verwonderlijk als men beseft dat het hele idee van een fusie uit de natuurkundige hoek lijkt te komen. Ik denk hierbij aan voormalig decaan Bart Noordam, die overigens ineens zomaar opgestapt was, en aan de typische houding van veel fysici om 'groot' te denken. Ook zijn er onder de sterrenkundigen veel voorstanders te vinden, hoewel een prominente wetenschapper als emeritus hoogleraar Van den Heuvel juist een verklaard tegenstander is.

Anders ligt de situatie onder wiskundigen, biologen en informatici. In ieder geval komt het me voor dat er van een breed draagvlak voor de fusieplannen geen sprake is, hetgeen me een noodzakelijke voorwaarde lijkt voor het welslagen van zo'n majeure operatie. Vreemd is dat van hogerhand (CvB of decaan) nooit serieus is onderzocht of dit draagvlak aanwezig is, terwijl er genoeg kritische geluiden te beluisteren waren die duiden op veel minder dan algemene steun. Een enquête houden is niet zo ingewikkeld. Angst voor de barre werkelijkheid?

De situatie in mijn eigen (Korteweg-de Vries) instituut het best kennend, wil ik me hiertoe beperken. Hoewel een aantal collega's onverschillig over of lauw voor een fusie is, vaak met het fatalistische argument dat beleidsvoornemens 'aan de top' toch niet tegen te houden zijn, kan ik me niet aan de indruk onttrekken dat een meerderheid (fel) tegen is en zich ook als zodanig heeft uitgesproken. Het is dus leugenachtig om bij voortduring vol te houden dat een fusie 'de' wens is van 'de' wetenschappers zelf. Het is maar net wie je spreekt. Ik kan me voorstellen dat u zich baseert op de informatie die u verstrekt is door de decaan of een aantal instituutdirecteuren, maar het u voorgespiegelde beeld is dan dat van een vertekende werkelijkheid en niet volledig.

Intussen wordt ons wel een fusie door de strot geduwd (vrij naar Jaap Winter) waarom we binnen de faculteit lang niet allemaal gevraagd hebben. En bij wiskunde met een partner die we niet zelf uitgekozen hebben, met wie velen onder ons eigenlijk niet willen fuseren. De reden is dat de leiding er fundamenteel andere opvattingen, naar onze smaak zelfs vanuit een verkeerde visie, over de bedrijfsvoering van een wiskunde-instituut op na houdt. De reorganisatieplannen bij VU-wiskunde van afdelingshoofd en decaan (leidend tot o.m. het demoveren van twee hoogleraren en het uit onvrede met het gevoerde beleid eigener beweging vertrekken van een KNAW-lid) spreken hierbij boekdelen en doen huiveren voor de toekomst (afbraak?) na samenvoeging van een goed functionerend instituut als het KdVI met een andere groep die zeker in de top zijn krediet verspeeld heeft. Wiskundigen (en niet alleen zij) dreigen dus slachtoffer te worden van de wens bij enkele andere geledingen van de faculteit, met name de natuurkundigen, om te fuseren. De strubbelingen in het recente verleden tijdens het overleg tussen UvA- en VU-wiskundigen zijn u ongetwijfeld bekend. Intussen heeft zich al een nadeel van de beeldvorming van de aanstaande fusie gemanifesteerd. Bij een recente verdeling van door NWO gefinancierde posities voor wiskundigen was het uitgangspunt een vast aantal posities per instituut. Het was niet eenvoudig om de andere instituten ervan te overtuigen dat er in Amsterdam nog steeds twee universitaire wiskunde-instituten zijn in plaats van één. Of dat in de toekomst weer zal lukken is onzeker en gevreesd mag worden voor een schadelijke ontwikkeling.

Je vraagt je af wat er tegen een ACTA-achtige constructie op lager niveau is. Liggen nauwe vormen van samenwerking tot en met een fusie van bijvoorbeeld de natuurkunde-instituten (een Amsterdam Institute of Physics) en een veel lossere band tussen bijvoorbeeld de zelfstandig blijvende wiskunde-instituten niet veel meer voor de hand? Misschien zelfs als eerste stappen die bij gebleken succes kunnen leiden tot verdergaande integratie. Er is vanzelfsprekend niets tegen samenwerking op zich, en al helemaal niet als die alle samenwerkende partijen voordeel oplevert. Alleen de manier waarop die nu van hogerhand opgelegd dreigt te worden heeft teveel weg van antwoord geven op de verkeerde vragen, of verkeerde antwoorden (zoals een fusie tot op hoog bestuurlijk niveau) op wel relevante vragen en gaat voorbij aan wat essentieel is. Ook de kritische opmerkingen van de economen Heertje en Verbruggen zouden tot nadenken moeten stemmen. Het beeld ontstaat bij mij dat de hele gang van zaken is verworden tot een speeltje van bestuurders die kennelijk weer iets hebben moeten vinden om hun positie te rechtvaardigen.

Persoonlijk behoor ik tot de tegenstanders van de fusie, dat zal u niet verrassen, ingegeven door een veelheid aan overwegingen. Dit schrijven, nu al langer geworden dan in mijn bedoeling lag, is niet bedoeld om die allemaal weer te geven, al kan ik de verleiding niet weerstaan om mijn zorg over de financiering uit te spreken. 'Hoeveel gaat het kosten en wie moet dat betalen?' zoals het al eens is geformuleerd. Tientallen miljoenen, minder, een sigaar uit eigen doos? Precieze bedragen zijn me nog steeds niet duidelijk. Voor een faculteit als de onze die nauwelijks AiO's uit de eerste geldstroom kan financieren, klinkt dat als verkeerde keuzes maken, bestuurlijke exercities boven onderzoek (en onderwijs) stellen. Ik laat me graag overtuigen tot het vormen van een andere mening, maar ondanks de nuanceringen die in bovenstaand betoog aangebracht kunnen worden heeft tot dusver niets en niemand daartoe serieus aanleiding gegeven.

Met vriendelijke groet,
Peter Spreij
Kortweg-de Vries instituut voor wiskunde

Bijlagen

Eerst twee berichten in Folia Magazine (nummer 12, 27 november). Het eerste haal ik uit het redactionele commentaar van Jim Jansen op pagina 3, het tweede komt uit een artikel op pagina 4.

(1) Eerst was er afgelopen week het Asva- onderzoek dat uitwees dat 75 procent van de UvA-studenten een fusie niet wenselijk vindt. Toen voorstander Louise Gunning vraagtekens zette bij dat onderzoek en de conclusies die daaruit werden getrokken, sneerde Asva-voorzitter Esther Crabbendam via Twitter dat Gunning twijfelt aan haar eigen statistici.

(2) Meer dan twee derde van de FNWI-studenten, stelde de studentenvakbond, is tegen de fusie. Maar van de vierduizend studenten aan die faculteit vulden er maar 320 de vragenlijst in. En van de vijfduizend VU-studenten waren dat er maar 63. Om dan te zeggen dat een meerderheid tegen de fusie is, is volgens collegevoorzitter Louise Gunning een nogal verre-gaande conclusie

Hieronder een paar passages uit de recente Folia nieuwsbrief (27 november).

Een fusie tussen de bètafaculteiten van UvA en VU is desastreus voor het wetenschappelijke klimaat in de hoofdstad, zo stelde econoom Arnold Heertje gisteren tijdens het Gala van de Wetenschap. De UvA-emeritus-hoogleraar en VU-decaan Harmen Verbruggen hadden weinig goede woorden over voor de plannen om onderdelen van VU en UvA te fuseren. In reactie daarop reageerden UvA-collegevoorzitter Louise Gunning en toekomstig VU-collega Jaap Winter koeltjes. ‘De Amsterdam Faculty of Science (AFS) is een wens van wetenschappers die wij niet in de weg willen staan.’

Na deze twee vurige betogen achtten toekomstig VU-voorzitter Jaap Winter en UvA-collegevoorzitter Louise Gunning het de beste tactiek om de langspeelplaat af te draaien die zij in deze kwestie vaker laten horen. UvA en VU doen het volgens het tweetal op dit moment namelijk al erg goed, maar samen kunnen zij - zeker op internationale schaal - echt veelbetekenend worden.

Bovendien benadrukte het duo dat niet zij de kwade geniën achter een eventuele fusie zijn, maar dat dit echt op vraag van wetenschappers gebeurt. ‘Bètaonderzoekers en -wetenschappers zijn naar ons gekomen met de vraag of er een intensievere samenwerking mogelijk was. Wie zijn wij als bestuurders dan om daartegen te ageren?’, aldus Gunning. Winter benadrukte meermaals dat ook hij een kwaliteitstoename van onderwijs en onderzoek beoogt en dat ook hij er niet op uit is mensen een fusie door de strot te duwen.